

In represchentant da las regiuns en la regenza

La Quotidiana intervistescha las candidatas ed ils candidats per las elecziuns da la regenza grischuna (6)

CUN JON DOMENIC PAROLINI
HA DISCURRÌ MARTIN CABALZAR

■ **Sco successur da cusseglier guvernativ Hansjörg Trachsel porta la Partida burgais-democratica ses actual parsura e deputà Jon Domenic Parolini sco nov candidat per la regenza grischuna. Ensemen cun Barbara Janom Steiner vul el defender la represchentanza dubla da la Partida burgais-democratica en il govern chantunal.**

Pertge duai il pievel grischun eleger exnum Vos ils 18 da matg en la regenza?

Jon Domenic Parolini: In ün chantun uschè vast e varià sco il Grischun esa da grond avantag cha almain ün da tschinch commembers da la regenza haja vivü e fat sur decennis experiencias professiunalas en üna regiun. Cumbatter per gestiuns attractivas e plazzas da lavur illas regiuns dà ün'otra experienza ed ün'otra sensibilità pels bsögn da las regiuns co schi's viva o lavura illa chapitala o illa agglomeraziun. Plünavant poss eu muosar sü üna experienza da manar sün nivel strategic ed operativ ün cumün turistic da center. Dal rest nu faja don scha dasper 3 jurists ed 1 magister sezza eir ün indschegner illa regenza.

Nua vegnis Vos a metter Voss accents sche Vos vegnids eligi cusseglier guvernativ ils 18 da matg?

Pro l'egualisaziun da finanzas federala stain no tuots pisserar cun nossas raits da contact cha quella nu gnia modificada a nossa dischfavur. Plünavant esa da s-chaffir bunas cundiziuns da basa per ün svilup prosperavel illas regiuns cun masüras da planisaziun da territori, cun rinforzir ils centers regionalis e cun facilitar las proceduras da permiss per investiziuns. Mantgnair e sviluppar inavant il service public es fich important per l'attractività da las regiuns. Lapro toccan dasper bunas colliaziuns da traffic public e privat bunas cundiziuns pel turissem ed eir per elavurar inavant prodots agriculs e forestals. Fich importantas sun eir bunas sportas da scoulaziun professiunala e scoulas medias, centers da sandà, sportas socialas, da cultura e da sport.

Tge sto far il chantun per augmentar sia attractività sco lieu economic per il mastergn e per l'industria?

Il chantun sto pisserar insembel culs cumüns chi gnia avuonda terrain adattà süil marchà per cha firmas existentas as possan expande e per cha firmas novas gnian in Grischun a prodüer. Cun ün servezzan efficiant ston gnir servits ils potenzials claints our d'ün man («one shop stop»). Cun rinforzir la scoulaziun professiunala, la scoulaziun superiura illa HTW ed otras scoulas, sco eir cun promover la perscrutaziun po il chantun augmentar l'attractività dal Grischun pro potenzials investurs.

Tge perspectives vesais Vos

per l'avegnir dals manaschis purils en las regiuns da da muntogna ed en il Grischun en spezial?

L'agricultura resta üna pozza centrala per la colonisaziun decentrala in Grischun. Ella nun ha be l'incumbensa da cultivar la cuntrada culturala, dimpersè eir da prodüer buns prodots agriculs da maniera persistente ed adattada a l'ambiant! Il chantun po sustgnair l'agricultura surtuot cun üna buna scoulaziun da las paurs e dals paurs, cun üna cussagliaziun professiunala e cun spordscher man per progets specificis. La collavuraziun cul turissem dess amo gnir intensivada.

Nua vesais Vos las prioritads per promover il turissem ils proxims onns suenter che votantas e votants han refusà ina taxa turistica chantunala?

La finanziaziun dal turissem sto gnir reglada sün nivel dals cumüns resp. da las destinaziuns. Il chantun po spordscher man cul proget decis dal grond cussagl in december 2013 per amegldrar la coordinaziun tanter ils differents portaders da prestaziuns turisticas. Plünavant dess il chantun sustgnair eveniments ed attraziuns turisticas chi sun da gronda importanza per la destinaziun ed eir pel chantun. Il chantun dess sviluppar inavant la marca «Grischun» e pisserar cha Grischun Vacanzas sustegna la lavur da las differentas destinaziuns.

Co giuditgais Vos las consequenzas da l'iniziativa cunter las abitaziuns secundaras per l'economia ed il turissem en il chantun Grischun? Tge èsi da far?

Las consequenzas pel sector da fabrica sun fich grondas, i van a perder bleras plazzas da lavur surtuot in regiuns periferas. Cun la sanaziun energetica successiva da las chasas existentas ha la mansteranza almain üna nischa. Sün nivel federal esa da cumbatter per üna ledscha da seguondas abitaziuns chi nu dischavantagescha ils possessuors da prümas abitaziuns. Quels nu sun tuot tenor plü pronts da renovar lur abitaziuns scha mincha schlargiamaint per ün meter quadrat ha per consequenza cha lur abitaziun vain inscritta per adüna sco prüma abitaziun. Per la finanziaziun da l'hottellaria ston gnir svilupats novs models.

Co pon ins frantar la depopulaziun en las regiuns perifericas e flailvas da structura?

Las regiuns ston unir las forzas, quai vul dir surtuot eir esser prontas per fusiuns da cumüns e per s-chaffir e rinforzir centers regionalis. Mincha regiun sto provar da chattar nischas e da's pusizionar süil marchà. Uschea dess gnir s-chaffida almain üna basa economica minimala chi pussibiltescha da mantgnair e sviluppar inavant plazzas da lavur e spazi d'abitar.

Pertge duai il pievel grischun acceptar u refusar la gulivaziun da finanzas revidida?

L'egualisaziun da finanzas chi va in settember 2014 in votumaziun es ün bun proget. El sustegna ils cumüns cun gronds territoris, bleras fracziuns decentralas, bleras vias cumünalas e bliers scolars in relaziun cun la populaziun. La cità da Cuaira ed oters löp plü gronds cun surproporzionalmaing bliers cas socials profitan eir. Egualisaziun da finanzas vul però eir dir cha inchün ha da dar e na be cha tuots survegnan. Pajar paja il chantun e quels cumüns chid han ün potenzial d'entradas plü grond co la media grischuna. Quista egualisaziun da finanzas chi vain adattada minch'on a las relaziuns actualas es üna schanza per ün Grischun decentral e solidaric.

Ils custs da la domena da sanadad ed ils custs da tgira da persunas malsanuras ed attempadas explodeschan. Nua vesais Vos in basegn d'agir?

La funcziun dals meisids da chasa sto gnir rinforzada. Els dessan esser da principi la prüma persuna da contact per mincha paziaint. La medicina fich speciala

lisada dess gnir concentrada in pacis löp in Svizra. Il marchà dals medicaments sto gnir liberalisà. Illas regiuns esa da fuormar centers da sandà chi güdan a trar a nüz sinergias. Pro la chüra dess vagliar amo plü ferm co finquà la devisa «ambulant avant staziun».

Co duai il chantun Grischun sco chantun triling reagir en vista al Plan d'instrucziun 21 che è fermamain surchargià ed en vista a l'iniziativa da las linguas estras?

Il Plan d'instrucziun 21 sto gnir dischargià. L'iniziativa per be üna lingua estra in scoula primara nun es realisabla i'l Grischun triling. Il Grischun rumantsch e talian gniss dischavantià. Cun l'inglais ston cumanzar las scoulas da tuot il chantun a listess mumaint. La matematica e las scienzas naturalas ston survgnir daplü paisa in scoula.

Tge soluziuns vesais Vos per la problematica idiom/rumantsch grischun en las scolas rumantschas?

La libertà da tscherner la varianta da la lingua d'instrucziun es tenor constituziun pro'ls cumüns. Quai esa da respectar. Important esa però cha mincha scolar e mincha scolara rumantscha s'acquista d'ürant la scuola obligatoria cugnoscentschas passivas in rumantsch grischun.

Co giuditgais Vos las grevezas fiscalas en il chantun Grischun? Nua èsi eventualmain da far correcturas?

La chargia fiscal en Grischun es supportabla. Ils adattaments fats d'ürant ils ultims ons sun stats necessaris. Tuot tenor il svilup esa da preverer adattaments pro las persunas juridicas pro las impostas da guadogn e chapital.

Tge conclusiuns sto trair il chantun Grischun per la politica futura d'energia en vista a la liberalisaziun dal martgà d'energia ed en vista a la perdita da valur da la forza idraulica?

La politica d'energia dal Grischun sto chürar bain las ouvras idraulicas e verer chi resta a lunga vista daplü schmerdsch e guadogn da las ouvras in Grischun. A cuorta vista nu sun las investiziuns illas ouvras idraulicas dischplaschaivelmaing rentablas. La svouta d'energia davent da novvas ouvras atomaras in Svizra sto gnir acceptada. Il chantun sto esser interessà cha tuot ils cuosts da produciu da tuot las energias vegnan resguardats i'l predsche. Quai vul dir cha i'l predsche da produciu dessan gnir integrats eir ils cuosts ed effects secundars cha mincha portader d'energia chaschuna a la generalità ed a l'ambiant. Uschea survain l'energia idraulica, sco energia la plü

netta surtuot regard las emissiuns da CO₂ a lunga vista darcheu üna schanza.

S'engascha il chantun Grischun memia fitg u memia pauc per la cultura e nua duain ins metter las prioritads?

Il chantun Grischun triling s'ingascha bain per la cultura professiunala e laica. Punctualmaing as poja amo augmentar il sustegn, sainza privilegiar però be singulas sportas. I's sto plünavant differenziar tanter la cultura indigena chi vain fatta per «agen adöver» ed eveniments culturalis chi san avair ün effet turistic e chi genereschan üna valur economica relevanta. I'l rom da la promoziun da l'economia ed il turissem as poja examinar da sustgnair similas sportas.

Tgeninas en las sfidas las pli impurtantas per il chantun Grischun en ils proxims 10 onns?

Mantgnair üna colonisaziun decentrala in Grischun premetta regiuns cun sportas attractivas. Quai dvanterà üna fich gronda sfida, na l'ultim perquai cha l'egualisaziun da finanzas naziunala actuala vain missa per part in dumonda. L'applicar l'iniziativa da las seguondas abitaziuns e la revisiun da la ledscha da planisaziun federala chaschunan divers problems. Üna gronda sfida sun implü las consequenzas da l'iniziativa da migraziun da massa. Co esa da tilla metter inturn? Uschea co chi sta scrit i'l artichel constituziun inizià da la pps o uschea co cha exponents da la pps dischan uossa davopro chi's possa tilla applicar cun far excepziuns per exaimpel pro'ls pendularis?

Chavazzins

Mes segn dal zodiac

Giuvintschella

Mias fermezzas

Gronda perseveranza, orientà a soluziuns, empatic

Mias flailvezas

fich ingaschà

Mia patria

Il ravuogel da mia famiglia, il Grischun cun tuot sias varietats e sias ricchezas

Mias ultimas vacanzas

Lai da Thun, Surselva bernaisa cun viadi sur Andermatt inavo in Grischun

Mes hobis

Ir culs skis, turas da skis, passlung, bike, chatscha, ir in muntogna, istorgia, cultura

Mes animals preferids

Nos trais giats in ed intuorn chasa

Mias spisas preferidas

Bicockels, charn da sulvaschina, chastognas, giabus blau, mail cun gialüdas

Mes ideal politic

Diversas persunas chi s'ingaschan cun insistenza sur ons e decennis per üna buna chosa

Mes siemi mai adempli

Ün viadi plü lung cun mia duonna, mia figlia e meis figl

